

อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร

นางสาว วนิดา สุเมธานนท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

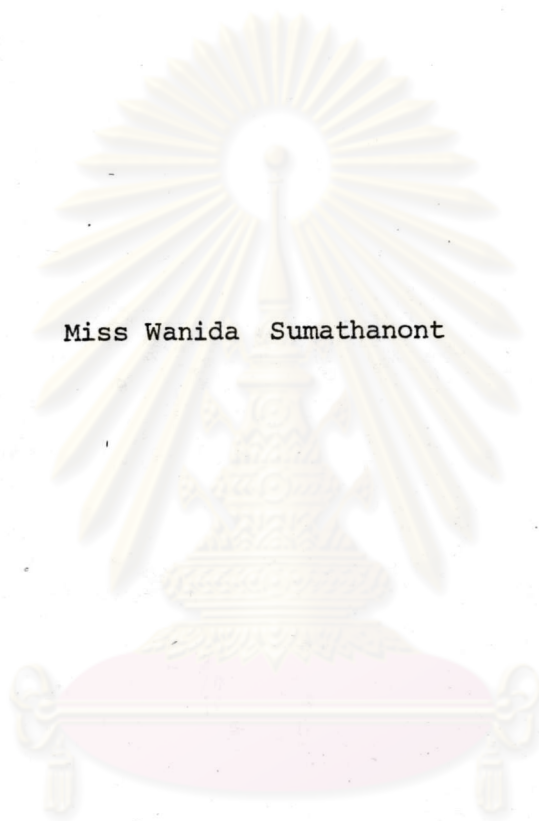
พ.ศ. 2527

ISBN 974-563-298-8

009307

17187989

A STUDY ON THE DEMAND FOR CHILDREN IN THE
BANGKOK METROPOLIS

Miss Wanida Sumathanont

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

ISBN 974-563-298-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร
โดย นางสาว วนิดา ลุ่มเมธานนท์
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุนนาค) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ศรัณวงศ์ ลุ่มเมธานนท์) ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์) กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ จุฑา มณีสีไพบูลย์) กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญพร สิตระดอน) กรรมการ

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ:	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	1
- ความน่า	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
- ขอบเขตของการวิจัย	11
- ข้อมูลที่ใช้วิจัย	13
- วิธีการวิจัยและการรายงานผล	15
2. แนวความคิดทั่วไปของการวิจัย	16
- ความน่า	16
- แนวความคิดในเชิงทฤษฎี	17
- งานวิจัยและข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง	21
- สรุป	31
3. ลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของประชากรกรุงเทพมหานคร	33
- ความน่า	33
- เพศ อายุ และสถานภาพการสมรส	33
- การศึกษา	36
- อาชีพ	38
- รายได้ของครัวเรือน	40
- การเจริญพันธุ์	48

- ขนาดของครอบครัว	53
- การวางแผนครอบครัวและการป้องกันปฏิสนธิ	53
- การถือครองที่ดิน	54
- สรุปล	55
4. แบบจำลองและการวิเคราะห์	57
- ความน่า	57
- แบบจำลอง	57
- การกำหนดตัวแปรอุปสงค์ต่อบุตร	60
- การวิเคราะห์ผลการศึกษา	69
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	104
ภาคผนวก	107
ประวัติ	118

หัวข้อวิทยานิพนธ์ อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร
 ชื่อผู้ศึกษา นางสาว วรฉัตร ลุ่มธรรณนท์
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์
 ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
 ปีการศึกษา 2526

บทคัดย่อ

เนื่องจาก กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองที่สำคัญยิ่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและประชากรของประเทศไทย ในปัจจุบันพบว่า ขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญรุดหน้าขึ้น การเจริญพันธุ์ของประชากรกลับลดลง ซึ่งการลดลงดังกล่าวเชื่อว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม แม้อัตราการเจริญพันธุ์ของประชากรจะลดลงแต่อัตราดังกล่าวก็ยังคงสูงอยู่ และจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของรัฐ อาทิเช่น การลงทุน การเก็บภาษีอากร และการจ้างงาน เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาถึงการเจริญพันธุ์จึงนับเป็นสิ่งสำคัญและน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และด้วยการศึกษาครั้งนี้เป็นไปในเชิงเศรษฐศาสตร์ การศึกษาจึงเน้นเฉพาะในเรื่องอุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ วัตถุประสงค์หลักของการวิเคราะห์จึงมุ่งจะประยุกต์ทฤษฎีว่าด้วยการบริโภคและการผลิตในครัวเรือนอธิบายถึงพฤติกรรมของอุปสงค์ต่อบุตรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพและดูถึงการทดแทนกันระหว่างปริมาณและคุณภาพของบุตรในครัวเรือนต่าง ๆ โดยจะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลของโครงการวิจัย สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของชาวกรุงเทพมหานคร และใช้วิธีทางเศรษฐมิติอย่างง่ายแบบ ordinary least squares regression เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ แล้วทำการประเมินผลการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ศึกษารายละเอียดถึงอุปสงค์ต่อบุตรโดยแบ่งกรุงเทพมหานครออกเป็นเขตย่อย ๆ 3 เขต คือ เขตเมือง เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเปลี่ยนแปลงในจำนวนบุตรของครัวเรือนจะแปรผันตามอายุของแม่และภูมิภาคต่าง ๆ ของหัวหน้าครัวเรือน แต่จะแปรผันกลับกับอัตราค่าจ้างของแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อัตราค่าจ้างของพ่อและรายได้ของครอบครัวจะไม่มีบทบาทเลย คุณภาพของ

บุตรจะแปรผันตามอายุของแม่และอัตราค่าจ้างของพ่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่รายได้ของครอบครัว อัตราค่าจ้างของแม่และภูมิภาคเดิมนั้นของหัวหน้าครัวเรือนจะไม่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงถึงคุณภาพของบุตรแต่ประการใด อย่างไรก็ตามก็ดี ตัวแปรอิสระทั้งหมดของแบบจำลองนั้นสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ต่อบุตรในเชิงปริมาณและคุณภาพของบุตรได้เพียงร้อยละ 14.48 และ 15.40 เท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์ในรายเขตจะพบว่า เขตเมืองเป็นเขตที่แบบจำลองที่กำหนดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงถึงจำนวนบุตรได้น้อยที่สุด โดยจำนวนบุตรจะแปรผันตามอายุของแม่และภูมิภาคเดิมนั้นของหัวหน้าครัวเรือนขณะที่ตัวแปรอิสระอื่น ๆ จะไม่มีบทบาทสำคัญแต่ประการใด ส่วนคุณภาพของบุตรของครัวเรือนในเขตนี้ปรากฏว่า แบบจำลองที่กำหนดสามารถอธิบายได้ดีขึ้น แต่ก็มีอายุของแม่เป็นตัวแปรอิสระเพียงตัวเดียวที่แสดงบทบาทอย่างสำคัญต่อคุณภาพของบุตร ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการเจริญพันธุ์ของครัวเรือนในเขตเมืองจะถูกกำหนดด้วยปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ สำหรับในเขตต่อเมือง แบบจำลองที่กำหนดจะสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและคุณภาพของบุตรได้ดีที่สุดโดยเปรียบเทียบ กล่าวคือ จำนวนบุตรจะแปรผันตามอายุของแม่ และหลังจากลดตัวแปรคุมทั้งหมดแล้วอัตราค่าจ้างของแม่จะแสดงบทบาทอย่างสำคัญในเชิงค่าเสียโอกาสมากขึ้น ส่วนคุณภาพของบุตร จะแปรผันตามอัตราค่าจ้างของพ่อและภูมิภาคเดิมนั้นของหัวหน้าครัวเรือนแต่จะแปรผันกลับกับอัตราค่าจ้างของแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในเขตสุดท้ายคือ เขตชานเมือง พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของแบบจำลองไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและคุณภาพของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเลย ทั้งนี้ รายได้ของครอบครัวจะเป็นตัวแปรอิสระเพียงตัวเดียวเท่านั้นที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพของบุตรของครัวเรือนในเขตชานเมือง

ในลำดับสุดท้ายของการวิเคราะห์ ได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการบริโภคทดแทนกันระหว่างจำนวนบุตรและคุณภาพของบุตรในครัวเรือนต่าง ๆ ปรากฏว่า ไม่พบความสัมพันธ์ที่แน่ชัดระหว่างระดับรายได้ของครัวเรือนกับจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยของครัวเรือนและระหว่างจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยและจำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ยของบุตรคนโต (เป็นตัวแทนถึงคุณภาพของบุตร) แต่พบว่าจำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ยของบุตรคนโตจะแปรผันตามรายได้ของครัวเรือน

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการตัดสินใจในอุปสงค์ต่อบุตรของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่มากนัก ฉะนั้นการศึกษาถึงการเจริญพันธุ์ในครั้งต่อไปควรจะนำปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางประชากรและสังคม เป็นต้น เข้ามาวิเคราะห์ร่วมด้วย

Thesis Title A Study on the Demand for Children in the Bangkok
Metropolis
Name Miss Wanida Sumathanont
Thesis Advisor Dr. Thienchay Kiranandana
Department Economics
Academic Year 1983

Abstract

The fluctuations of the population growth affect economic development considerably in the areas of government expenditures, tax imposition structure, investment, employment and so forth. While the rate of economic growth increases rapidly, the fertility rate of population relatively decreases. However, the fertility rate was considered to be at a higher level than expected. Therefore, the study of the demand for children in both quantity and quality of population in Bangkok is essential for government planning and for the interested public.

The objectives of this study are as follow :-

- a) to apply Theory of Consumption and Production of Household or in other words "New Home economics Model" in explaining economic behaviour of demand for children, in both quantity and quality, of household in Bangkok;
- b) to study consumption substitution between quantity and quality of children in various households.
- c) to study the demand for children of household in Bangkok by dividing the areas studied into 3 sub-area, i.e. urban area, periphery and suburban area in order to analyse the difference in fertility behaviour of population among these three sub-areas.

The study is divided into 5 chapters :

Chapter 1 explains the general background relating to problem studies, objectives and scope of the study.

Chapter 2 investigates the review of literatures.

Chapter 3 studies the general characteristics of the population in Bangkok with regard to age, sex, education, occupation, income and fertility.

Chapter 4 presents an Economic Model and analyses the variables which are supposed to explain the change of quantity and quality of children of household.

Since children are non-tradable goods and produced by households, the market price could, therefore, not adhere to children. In production of children, the main factors in producing children are household income and time input (leisure) of household members. Hence, the price of children, in this respect, appears to be in the form of "shadow price".

The statistical tool employed in the study is Ordinary Least Squares Analysis which is performed on samples derived from the Project for Bangkok Survey, by Dr. Thienchay Kiranandana and others, published by Chulalongkorn University in 1983. The general characteristics of the samples are of wife aging 35-49 years old, residing with her husband and having at least 1 child.

Chapter 5 summarizes the main findings of the study and present recommendations based on these findings.

The main findings can be summarized as follows :-

When considering samples of total zones in Bangkok, the variables which influence the change in the number of children of households significantly are mother's age, original domicile of household head and

2

mother's wages. The variables of father's wages and family income play a very small role in the change of the number of children.

Although the variables, i.e., father's wages and mother's age affect the quality of children, the less important variables found are family income, mother's wages and original domicile of household head. In summing up, all independent variables in the model explain the change in number and quality of children of households at 14.48 and 15.40 per cent respectively.

a) Urban area. The independent variables in the model under urban area explain the change in the number of children of households at 11.86 per cent. The ability of explanation is very small and insignificant. However, demand for children, in quantity, of this area show that mother's age and original domicile of household head plays a vital role in the variation of the number of children of households, while other independent variables are found to be less important. As for the case of the demand for children, in quality, the model shows that the independent variables explain the change of number of children at 17.23 per cent with a 90 per cent statistical significance. It is interesting to note that in the model the mother's age, the only independent variable, plays an important role in determining the quality of children. In summing up, decision behaviour on the fertility of household in the urban area depends to a great extent upon factors other than economic factors. In other words, the economic factors have very little to do with the fertility behaviour of a household.

b) Periphery The model identifies that the mother's age explains the change of number of children in this area significantly. After reducing all controlled variables in the model, it shows that mother's wages influences the opportunity costs. Although the quality of children varies directly with father's wages and original domicile of household

head, it varies reversely with mother's wages. In summary, the empirical results show that the New Home Economic Model give the better explanation an the demand for children of households in this category than the other two sub-areas.

c) Suburban area. All independent variables in the model are shown to explain dependent variable insignificantly. From the equation of demand for children, in both quantity and quality, the family income, the only independent variable, plays a major role in the change of the quality of children of households. To sum up, decision behaviour on the fertility of a household in this area depends marginally on economic factors.

In addition, in order to study consumption substitution between number and quality of children of households in Bangkok, cross-tabulation of household income and average number of children of household is employed and shows no clear relationship between these two variables, while the cross-tabulation of household income and average years of education of the eldest child identifies that average years of education of the eldest child varies directly with the household income. The test for the relationship between the number of children and the average years of education of the eldest child, in the same manner, shows that there is no clear relavance between these two variables due to smallness of smaple size.

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย 2513-2523	2
1.2 จำนวนประชากรและอัตราเพิ่มประชากรของกรุงเทพมหานคร 2462-2524	3
1.3 อัตราเกิดประชากร ผลิตรวมทั้งรายจังหวัด และผลิตรวมทั้งรายจังหวัดของกรุงเทพมหานคร 2517-2524	6
1.4 อัตราตาย อัตราตายของเด็ก อัตราเกิดมีชีพและอัตราเกิดไร้ชีพของประชากรในกรุงเทพมหานคร 2517-2524	7
3.1 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม อายุของหัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรส (ปี)	35
3.2 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรส	37
3.3 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรส	39
3.4 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม รายได้จากอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนต่อเดือน (บาท)	41
3.5 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม รายได้จากอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนต่อเดือน (บาท)	43
3.6 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม รายได้จากแหล่งอื่นนอกจากที่ได้จากอาชีพหลักและอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนต่อเดือนโดยประมาณ (บาท)	44
3.7 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม รายได้ต่อเดือนของคู่สมรส (บาท)	46
3.8 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม รายได้ต่อเดือนของสมาชิกในครัวเรือน (บาท)	47
3.9 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม จำนวนบุตรทั้งหมดจากการสมรสครั้งปัจจุบัน/ล่าสุด	49
3.10 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม จำนวนบุตรที่ตาย	50
3.11 ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตาม อายุของบุตรคนโต (ปี)	52
4.1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมด	70
4.2 เมตริกแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด	72
4.3 สัมการถดถอยของอุปสงค์ต่อบุตรในเชิงปริมาณและคุณภาพของบุตรของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร	73

ตารางที่	หน้า
4.4 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อจำนวนบุตรของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร	77
4.5 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อคุณภาพของบุตรของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร	78
4.6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดในเขตเมือง	79
4.7 เมตริกแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเขตเมือง	80
4.8 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อจำนวนบุตรของครัวเรือนในเขตเมือง	82
4.9 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อคุณภาพของบุตรของครัวเรือนในเขตเมือง	83
4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดในเขตต่อเมือง	84
4.11 เมตริกแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเขตต่อเมือง	85
4.12 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อจำนวนบุตรของครัวเรือนในเขตต่อเมือง	86
4.13 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อคุณภาพของบุตรของครัวเรือนในเขตต่อเมือง ...	88
4.14 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดในเขตชานเมือง	90
4.15 เมตริกแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเขตชานเมือง	91
4.16 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อจำนวนบุตรของครัวเรือนในเขตชานเมือง	92
4.17 ส้มการถอดถอยของอุปสงค์ต่อคุณภาพของบุตรของครัวเรือนในเขตชานเมือง .	94
4.18 จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยต่อครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ ของครัวเรือน	95
4.19 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของบุตรคนโตของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร จำแนก ตามรายได้ของครัวเรือน	96
4.20 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของบุตรคนโตของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร จำแนก ตามจำนวนบุตร	97

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1.1	โครงสร้างทางอายุของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบของ ปี 2513 และ ปี 2523	9
4.1	อัตราการเจริญพันธุ์เฉพาะกลุ่มอายุสตรี กรุงเทพมหานคร 2523	63

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย